

L'obra biogràfica de Josep Iglésies

per Ramon AMIGÓ

L'estudi de personatges rellevants s'orienta en dos sentits primordials en l'obra biogràfica de Josep Iglésies: la seva ciutat nadiua, a través de deu personatges que hi resulten sobresortints i que donen lloc a nou treballs publicats, i les figures no reusenques que s'han destacat per la seva dedicació al coneixement o a l'estudi de la terra, en un sentit contemplatiu o amb un interès d'investigació, i que han ocupat fins ara quatre volums i quatre articles, a part d'una obra dedicada als primers excursionistes, amb pinzellades esquemàtiques per esbossar unes quantes personalitats d'un cert moment.

Aquesta constatació inicial respon a dues constants en les predileccions i els afectes de l'Iglésies: el seu enamorament insubornable per la ciutat on va néixer i el seu amor per Catalunya, consolidat ja en la seva joventut amb la descoberta dels paisatges naturals i les peculiaritats humanes del país, a través de l'excursionisme.

La investigació de la vida i l'obra de gent reusenca que s'ha distingit en alguna activitat d'ordre espiritual és un homenatge actiu i fecund a la ciutat que els fou bressol comú i de la qual malgrat no residir-hi, mai no s'ha sentit allunyat, ans hi ha continuat estretament lligat per vincles familiars, per fidelitat a velles amistats i per una sensibilitat filial que sempre ha estat alerta de qualsevol esdeveniment, gran o petit, que hagi afectat qualsevol aspecte —físic, moral, intel·lectual— de la «seva» ciutat del «seu» Camp. La recopilació de la trajectòria excursionista i d'estudi de la geografia dels peoners d'aquestes dedicacions al nostre país és una exclamació admirativa, patriòtica i entusiasta davant la gran tasca duta a terme per aquells personatges que la il·lusió de redescobrir les essències nacionals convertia en intrèpids. En aquest aspecte, hi ha un parallelisme clar entre els biografiats i el biògraf, que se sent arrossegat com ells per un ideal idèntic que el fa ésser igualment coratjós i el duu a realitzar un treball vastíssim de caminador primer, de visitant més tard i d'escriptor tothora.

Si els personatges de Reus i els de l'excursionisme i la geografia són el centre fonamental que desvetlla l'interès de Josep Iglésies, no són, però, els únics que estimulen la seva curiositat i que aviven el seu impuls d'investigador infatigable. Al costat de les figures «locals» i de les muntanyenques o que s'interessen per la geografia, sorgeixen les que han intervingut en investigacions científiques i erudites i en la creació literària i artística. Totes elles marcades directament o indirectament amb el comú denominador d'un desig de laborar per Catalunya.

Algun dels biografiats cau, però, alhora, en dos d'aquests centres d'interès: els geògrafs-excursionistes reusencs, els literats reusencs, els excursionistes doblats de científics. O en tots tres, com en el cas de Salvador Vilaseca: reusenc, excursionista i científic.

L'entrada de Josep Iglésies en el camp de la biografia és relativament tardana. La seva primera vocació com a escriptor queda absorbida pel paisatge i l'estudi de les muntanyes veïnes dels seus llocs de naixença i residència, amb incursions a l'espeleologia i la prehistòria i, ben aviat, el seu interès deriva cap a l'estudi geogràfic, a l'entorn, sobretot, de les delimitacions comarcals, i la creació literària amb narracions estretament lligades amb el paisatge. No és fins al cap de vint-i-dos anys d'activitat ininterrompuda com a escriptor, i després d'haver donat ja gairebé dues dotzenes de títols a l'estampa, que apareix un esquema biogràfic del jesuïta reusenc Pere Gil, que omple el primer capítol del volum dedicat a estudi i transcripció del llibre primer de la Geografia de Catalunya del Pare Gil («Quaderns de Geografia», I, Barcelona 1949). L'interès de Josep Iglésies s'encamina a examinar i posar a l'abast dels lectors l'obra del jesuïta reusenc, i és només com de passada, a títol d'orientació, que dedica el segon capítol a tractar «de biografia». Omple vint-i-cinc pàgines amb dades que extreu de cronistes de la Companyia de Jesús. Però hi ha una aportació de primera mà, consistent a posar en clar la data del naixement de l'ignasià local, amb un estudi minuciós de les adulteracions observades als registres reusencs de baptismes, una investigació que el condueix a l'aclariment de l'època de vinguda al món del polígraf cinccentista reusenc. Aquesta recerca en els documents originals resulta com un aprenentatge que li servirà més tard per a aclarir —amb gran sorpresa de tothom— no tan sols la data, sinó el lloc del naixement de Roseta Mauri.

El mateix any apareixia un estudi sobre la Història Geogràfica i Natural de Catalunya, de Mateu Aimerich («Q. de G.», II, 1949). En aquest cas, les indicacions sobre la vida del pare Aimerich són tan breus que no es pot arribar a parlar de biografia. L'estudi se centra en la gestació de l'obra i els manuscrits. El major coneixement que es tenia de la vida d'aquest altre jesuïta, i el fet de no tenir cap vincle que el lligués amb Reus, devien fer que l'Iglésies limités el seu esforç a parlar concretament de l'obra que es proposava d'exhumar.

Encara passaran quatre anys abans que Josep Iglésies s'encari de ple, per primera vegada, a historiar un personatge de cap a peus i amb esperit crític. Es pot dir que la seva primera publicació enterament biogràfica és la dedicada al pintor reusenc Baldomer Galofre (Edicions Rosa de Reus, 1953). Hi segueix paral·lelament la vida de l'home i la de l'artista. Se serveix d'una documentació vasta, extreta de la premsa de l'època i de catàlegs d'exposicions. Acut altra vegada a manuscrits i ha de declarar com a equivocades les diverses dates de naixement que s'havien anat divulgant fins aleshores. L'estudi biogràfic de l'artista omple 118 pàgines de la redacció amena i plena d'observacions agudes que caracteritzarà totes les seves altres produccions del gènere. L'anàlisi de la trajectòria galofreana l'obliga a la crítica condolguada per l'allunyament del pintor reusenc de l'esperit terral, en una època en què l'escola pictòrica catalana donava una bona florida d'artistes pintors. Al goig de proclamar la vàlua artística d'un conciutadà eminent s'ajunta en el sentiment del reusenc i patriota Iglésies l'afflicció de no poder-lo presentar, en consonància amb el moment històric, com un català en la inspiració.

Dels tres artistes no literats que són objecte dels afanys de Josep Iglésies com a biògraf, el segon és l'escultor reusenc Joan Roig i Solé (Edicions Rosa de Reus, 1955). En aquesta biografia, sembla que es rescabala de la indiferèn-

cia per les coses del país que havia hagut de criticar en el seu personatge anterior. Joan Roig i Solé dóna peu perquè l'autor del llibre admiri i enalteixi els sentiments localistes de l'escultor i perquè es complagui a ressenyar el Reus i la Barcelona del tercer quart del segle passat. L'estreta vinculació de Roig i Solé amb les dues localitats que aleshores eren capdavanteres a Catalunya, i la fermesa amb què hi enfondeix les arrels, en fan un artista netament autòcton, concentrat en els temes que li aporta el món circumdant. Iglésies enceta la seva obra amb una visió ambiental del Reus del segon quart del vuit-cents, i així troba ocasió de fer aparèixer a les primeres planes tot l'estol de noms de personatges que seran il·lustres a la seva ciutat. I també dóna una imatge de la Barcelona de mitjan segle passat, perquè la hi proporciona justament el reusenc Antoni de Bofarull. Hi apareix igualment una relació dels habitants que tenien divuit poblacions catalanes, com un anunci pel seu interès per la demografia, que serà després una de les seves dedicacions més considerables. Més enllà, arran de la «Senyoreta del paraigua» —que va tenir per model una reusenca—, dedica un bon espai a Josep Fontserè i Mestre, projectista i constructor del Parc de la Ciutadella. D'aquesta manera, Vinyols i Riudoms, tan pròxims a Reus, reben el corresponent homenatge efusiu de l'Iglésies. L'obra biogràfica, que inclou un estudi de l'evolució artística i un catàleg de les obres conegudes de Roig i Solé, és feta amb materials de primera mà, obtinguts com a fruit d'una recerca activa i minuciosa. Res no s'havia publicat fins aleshores arran de l'escultor reusenc, altrament mig oblidat. Per això les notícies aportades per Josep Iglésies són d'un interès fonamental per al coneixement de Roig i Solé, a profit de la bibliografia de personatges reusencs i de la història de l'art de Catalunya.

Passaran setze anys fins que no aparegui (Edicions Rosa de Reus, 1971) l'estudi d'un tercer artista reusenc: la ballarina Roseta Mauri. Reusenca, però no reusenca. Perquè Josep Iglésies justament es troba amb contrasentits en voler comprovar el naixement de la gran dansarina, i la investigació que s'emprèn per a aclarir-los el condueix a descobrir —gràcies a la seva sagacitat i al seu afany d'exactitud— que fou Ciutat de Mallorca on va ésser batejada la reusenca estrella de la dansa de l'Òpera de París. Al llibre sobre Roseta Mauri, Josep Iglésies apareix com a coautor, juntament amb Ferran Canyameres. La justificació que l'encapçala explica per què. Sense voler llevar cap mèrit a l'aportació que hi va fer l'il·lustre escriptor terrassenc, es pot dir que la redacció correspon plenament a l'autor reusenc, i és configurada dintre les coordenades del seu estil. És l'empresa biogràfica de més gruix que Josep Iglésies ha donat a l'estampa. Partint de les notícies i els articles periodístics apareguts a París durant els deu anys dels grans èxits, l'activitat de la ballarina singular és seguida gairebé dia per dia. L'entusiasme del públic del gran coliseu parisenc es transmet amb emoció tot al llarg de les pàgines de la biografia. Judiquem un encert de cloure cada capítol de la llarga vida artística de la Mauri, a París, amb un extens florilegi periodístic, sobretot de premsa francesa, però també d'italiana i d'anglesa. Una emoció similar és continguda a la primera part, on es presenten els inicis de la seva vocació i la primera volada pels teatres de Barcelona, Roma, Berlín i Milà. La major part de les fonts d'informació també són periodístiques, però Iglésies les amplia i les cohesionava amb una riquesa d'elements d'altres procedències, sorgits de la seva habilitat per a documentar-se i crear el clima apropiat.

Entretant, l'interès de Josep Iglésies s'encamina cap a uns altres reusencs, il·lustres en el camp de les lletres. Després de dos estudis sobre el poblament de Catalunya en segles passats, apareguts el 1959, surt a la llum pública l'Epistolari de Pròsper de Bofarull a Salvador Brocà (Edicions Rosa de Reus, 1960).

Si la transcripció de cent vint-i-sis cartes ocupa 68 pàgines, l'estudi i els comentaris que la precedeixen prenen el doble d'espai. No es tracta, de fet, d'una biografia de cap dels dos corresponents. La de Pròsper de Bofarull ja havia estat escrita per Manuel Milà i Fontanals. Però les dades que s'extreuen de la correspondència són una considerable contribució al coneixement d'un aspecte particular, familiar, pròxim a la intimitat, de l'illustre ordenador de l'Arxiu Reial de Catalunya. El mateix Iglésies diu que «sembla que (...) se'ns mostra en cos de camisa i es torna un home autèntic de Reus». Els temes de les cartes estudiades han estat escrupolosament ordenats per l'autor i cadascun d'ells comentat en un capítol de l'obra. Com que l'intercanvi de cartes comença quan don Pròsper ha complert els cinquanta-vuit anys i dura fins a la seva mort, els documents permeten d'anar seguint alguns aspectes de la maduresa i la senectut d'aquest insigne comunicant; i com que estan relacionats majorment amb les seves hisendes reusenques, hi apareixen al·lusions a la seva ciutat de naixement. Finalment, s'hi troben dades relacionades amb la vida de Salvador Brocà, el nebot amb el qual es cartejava. Tal com diu el mateix Iglésies, les cartes són de temàtica administrativa. I familiar. No tindrien cap interès si no fos per l'escrupolosa anàlisi que en fa l'Iglésies i per l'ambientació que aporta a cadascun dels motius. La seva vasta erudició en matèria local, històrica i literària, i la seva minuciositat a esbrinar i ampliar qualsevol de les al·lusions contingudes a les cartes, encara que hi siguin fetes només amb mitges paraules, fan que els comentaris a la correspondència no es limitin a les anotacions biogràfiques sobre don Pròsper i Salvador Brocà, sinó que esdevingui un mirador des d'on s'analitzen tots els sectors que rodeggen els dos corresponents. L'obra aporta dades biogràfiques de tots els parents Bofarull i Brocà que surten un moment o altre en una epístola, de tots els personatges il·lustres que s'hi anomenen; referències de masovers i criats, de famílies reusenques, d'història local, de la guerra civil, etcètera. Ofereix, doncs, de conjunt, una estampa de l'època compresa dintre el segon terç del segle passat, amb riquesa de detalls i amb un sabor exquisit produït per la perfecta combinació dels apunts biogràfics amb els apunts històrics.

La pròxima publicació de caràcter biogràfic d'interès reusenc i literari és dedicada a Josep Güell i Mercader. Aquell any 1965, l'Associació d'Estudis Reusencs publica, de primer, una reedició de *Coses de Reus*, amb un pròleg i uns apèndixs de Josep Iglésies, en els quals no hi ha res d'interès biogràfic; i, més tard, *Güell i Mercader i el segon volum de Coses de Reus* (Edicions Rosa de Reus). En aquest sí que Josep Iglésies, a més d'ordenar, organitzar i comentar els papers de Güell que haurien pogut formar el *Segon volum de Coses de Reus*, dedica un gran espai a parlar de l'escriptor vuitcentista. El presenta en el triple aspecte d'home, de polític i de periodista. El va seguint des de la seva infantesa cap a la seva joventut, quan funda el Centre de Lectura i actua en la brega política al costat de Castelar, quan s'estableix a Madrid i es destaca com a periodista, quan l'atueix la tragèdia del suïcidi del seu fill Hortensi (a la semblança psicològica del qual l'obra dedica un capítol). A partir d'aquell moment, l'interès se centra, com no era estrany d'esperar atenent només el títol de l'obra, en el no nat *Segon volum de Coses de Reus*. No hi ha, doncs, una biografia sencera, però ofereix un estudi minuciós de les relacions de Güell i Mercader amb la seva ciutat i de la seva vida d'escriptor. L'obra és plena de documents de primera mà i revela el món que envolta el periodista i aporta una riquesa de notícies d'interès reusenc, sobretot a través de transcripcions d'articles del mateix Güell i de contemporanis seus, quan tracta d'omplir els grans buits deixats per Güell a l'esquema d'allò que havia d'ésser el *Segon volum*. L'entusiasme de Josep Iglésies, principalment

quan es tracta d'evocar i enaltir temes del Reus que li fou bressol, dóna ales a la seva ploma, altrament sempre dotada d'una considerable agilitat, i posa una abundància d'informació ambiental i erudita al llarg de tot el volum.

Si bé, més tard, Josep Iglésies ha dedicat un magnífic article («Revista del Centre de Lectura», agost, 1969) a Francesc Gras i Elias, un altre literat fill de Reus, no hi aborda cap assaig biogràfic, ans una crítica literària, que resulta un plany condolgut a la inoportunitat de les inclinacions i preferències de Gras i Elias, girades d'esquena a la Renaixença ja consolidada, i a la mediocritat de l'escriptor.

Dos reusencs més que han estat objecte de l'atenció de Josep Iglésies són analitzats pel biògraf, almenys teòricament, a través de llurs inclinacions per l'excursionisme i llurs activitats excursionistes a la ciutat. Però com que ni Pau Font de Rubinat ni Salvador Vilaseca no han passat a la història precisament per la pràctica de l'excursionisme, ans per les activitats polítiques i bibliogràfiques el primer, i per les investigacions arqueològiques el segon, els volums que n'han resultat, si bé generats i patrocinats per l'Associació Excursionista de Reus, tenen un interès que va molt més enllà del camp de l'excursionisme. És cert que don Pau Font havia organitzat excursions des de l'Associació Catalanista que va fundar a Reus el 1883, i que se'l pot considerar el primer excursionista local; però això és una anècdota intranscendent al costat de la seva activitat catalanista primicera, de la seva intervenció en la política, la seva apassionada bibliofília i la seva acció cívica i cultural des de la presidència del Centre de Lectura. Aquests aspectes prominents de la vida de don Pau Font són precisament els que recull Josep Iglésies al seu *Don Pau Font de Rubinat dins l'àmbit reusenc* (Associació Excursionista de Reus, 1961) i els ofereix amb l'amenitat i la vehemència que li són peculiars, amb una profusió d'anècdotes que donen al text una especial vivacitat, l'humanitzen i constitueixen un mostrari de la manera d'ésser d'un personatge que l'autor havia estimat entranyablement.

Salvador Vilaseca és presentat com a excursionista científic a l'obra *iglesia* (Associació Excursionista de Reus, 1976). De bell començament, aclareix que l'excursionisme —que fou perseverant— de l'arqueòleg eminent era un mitjà només que el conduïa a peu d'obra dels seus estudis, que eren la finalitat dels romiatges. Iglésies retrata amb un gran efecte el seu íntim amic, i el segueix des dels temps d'estudiant fins al final de la seva fructífera carrera d'historiador. El segueix, sobretot, en les seves sortides al camp i a la muntanya, en el que podríem anomenar la vida dels dies de festa, i ens pervé una imatge clara del caminador i dels resultats valuosos de les caminades a la recerca de troballes, concretats en forma d'articles i de llibres. I es va fent evident també una altra faceta de l'esperit de Salvador Vilaseca: el seu amor per l'art i la ciutat nadiua que constituïa el seu món. El text de l'Iglésies (una conferència en un acte d'homenatge) és esquemàtic i orientat a centrar el personatge en l'àmbit de la seva dedicació a la feina de camp, aquella que el posava en contacte amb la naturalesa; però conté una silueta completa de l'obra i una visió espiritual —l'anecdolari hi ajuda— de l'home que la va dur a terme.

Dues obres de Josep Iglésies són dedicades a Pere Joan Barceló (a) Carrasclet, el guerriller capçanenc que s'havia fet gran portant carbó a Reus i que havia fet de les muntanyes de Llaveria i de Prades l'escenari principal de les seves activitats antiborbòniques. Les notícies que conté el pròleg a *Amor al Rey y a la Pàtria*, de Celdoni Vilà (Edicions Rosa de Reus, 1954), són referides a accions gerrilleres i aporten una visió de la vida i l'activitat militar del Carrasclet. El volum que set anys més tard dedica al guerriller austriacista

(Rafael Dalmau, «Episodis de la Història», 25, 1961) constitueix una ampliació d'aquelles notes i hi segueix amb detall les activitats del petit exèrcit. El coneixement minuciós que l'Iglésies té de la major part dels territoris que trepitgen Pere Joan Barceló i els seus homes, i la vasta informació que posseeix dels fets històrics d'aquell moment i dels personatges que els centren, de la petita empresa biogràfica del carboner prioratí amb dots innats de general, fan un llibre ple d'amenitat a l'entorn de la figura que tingué aires de llegendària, i en fan també una lliçó d'història. Aquesta inevitable coincidència entre biografia i història, dos conceptes que s'entrellacen, perquè l'un conté l'altre en tant que tot home és condicionat pel món on viu i el temps que hi viu, sempre és aprofitada amb un gran rendiment per Josep Iglésies, que té una gràcia especial a reproduir el clima polític i social a l'entorn de tots els personatges que sotmet a la seva anàlisi.

L'admiració de Josep Iglésies pels grans excursionistes dels primers temps, i el seu sentiment de la transcendència de l'activitat muntanyenca en el renaixement cultural i polític del país, es manifesten en la producció biogràfica que segueix l'aparició de *Don Pau Font*. En els deu anys que van del 1962 al 1971, la ploma de Josep Iglésies treballa per enaltir la figura i la tasca muntanyenca i patriòtica de personatges insignes, uns quants d'ells dedicats exclusivament a la descoberta dels paisatges naturals i dels cims, i uns altres fent feina científica tot excursionejant. I, també en aquell període, dedica un dels seus volums a una visió general dels peoners de l'excursionisme.

Aquesta mirada al conjunt dels primers temps (*Els primers excursionistes*, Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la U.E.C., 1964) és perfectament classificable com un estudi de la història dels inicis de l'excursionisme. S'hi parla de la Societat X i els rebrots que en nasqueren: l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i l'Associació d'Excursions Catalana. Però dona ocasió de dibuixar la silueta de dos personatges fonamentals: Josep Fiter i Inglès i Antoni Massó i Cassanyes, i sobretot aquest últim hi queda marcadament enaltit. L'obra no pretén ésser una biografia, però la figura d'Antoni Massó hi és particularment examinada i acuradament descrita la seva militància excursionista.

A la mateixa col·lecció de l'Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la U.E.C. havia donat a conèixer (1962 i 1963) les biografies de mossèn Jaume Oliveres i de mossèn Norbert Font i Sagué.

La biografia de mossèn Jaume Oliveres és, de fet, la primera que Josep Iglésies dedica a un muntanyenc. L'elecció del personatge a biografiar com a muntanyenc és un testimoniatge del coneixement complet que l'Iglésies ha adquirit de les primeres grans figures del nostre muntanyisme. Mossèn Oliveres és el primer pirineista català, que va a muntanya pel sol gust d'anar-hi, i s'encara, sense eines ni tècniques especialitzades, amb cims alterosos i d'ascensió compromesa que només l'aptitud insòlita i l'entusiasme exaltat del clergue són capaços de superar amb èxit. Iglésies fa arribar al lector aquest entusiasme i l'hi fa encomanadís. I, com és norma del seu estil, guarneix els relats amb tota mena de dades històriques i anècdotes ambientadores. La tragèdia de l'Aneto omple, és clar, la part central de l'obra; però —encara que a grans trets— la vida de mossèn Jaume hi és resseguida fins al seu final.

Si mossèn Oliveres és el sacerdot de les altures pel simple goig de la contemplació, mossèn Font i Sagué és dels primers que un neguit sobretot científic, però també esportiu i patriòtic, impulsa a endinsar-se a l'entranya de les terres catalanes, per explorar-la. La descripció que en fa Josep Iglésies és plena d'humanitat i d'erudició. Permet de veure el minyó entremaliat, el xicot que aconsegueix premis als Jocs Florals i publica articles a la premsa i el

noi que escriu poemes i que surt en defensa de la llengua. El preludi a les dedicacions espeleològiques del seminarista és un compendi dels antecedents d'aquesta activitat a Catalunya. Després, les expedicions del capellà endins de les cavitats són ressenyades amb detall i arriben al lector les múltiples peripecies que van acompanyar la seva penetració als avencs i la popularitat que les va rodejar. Sempre hi és presentat en companyia dels seus mestres o dels seus seguidors, i per això apareixen al llarg del volum una colla de noms famosos. Dóna una imatge general de la ciència de les cavitats i de la geològica des de mitjan segle passat fins a les primeries de l'actual i aporta, de passada, la bibliografia principal del sacerdot espeleòleg.

La trajectòria muntanyenca de dos grans personatges més dels annals de la descoberta moderna dels magnes paisatges de les altures nacionals és historiada en els volums dedicats a Lluís Estasen (Centre Excursionista de Catalunya, Editorial Montblanc, 1965) i Juli Soler i Santaló (Federació Catalana de Muntanyisme, Dalmau, 1971). De Lluís Estasen n'és oferta estrictament la carrera muntanyenca, sense entrar pràcticament en cap aspecte ciutadà del personatge, tret d'aquells que estan estrictament lligats a la vida del Centre Excursionista de Catalunya. Iglésies fa una entretinguda anàlisi psicològica de «l'aventurer dels espadats». El segueix, després, molt de prop, al llarg de tota la seva activitat pels Pirineus i els Alps. Hi sobresurt, com en els altres muntanyencs historiat, el patriotisme que el guiava. És per aquest esperit de servei a Catalunya que, arribat a campió d'esquí, col·labora amb Puig i Cadafalch anant a la Vall d'Aran a explicar-ne els avantatges als aranesos i a ensenyar-los de servir-se'n. El llibre esdevé, a continuació, una ressenya de les grans ascensions, de les escalades intrèpides, d'estiu i d'hivern, de Lluís Estasen i els seus companys de colla. Iglésies es complau a resseguir amb la ploma els enlairats itineraris i a recollir les descripcions de parets i agulles, de collades i geleres, de crestes i estanys. S'adelita visiblement en la transcripció, o en la reelaboració, de les ressenyes d'aquells recorreguts que —es nota prou, encara que no ho digui— el biògraf també hauria volgut poder resseguir amb el piolet a la mà i la corda passada pel cos. Aquestes recensions de les rutes seguides per Estasen, reunides amb sistematització, constitueixen la història d'una gran colla de «primeres» pirinenques, particularment al Pallars, i representen un homenatge càlid a l'home que les realitzà atret per la il·lusió d'explorar uns bocins desconeguts del seu país.

El volum dedicat a Juli Soler i Santaló és concebut dintre una línia semblant. En difereix, és clar, perquè Juli Soler és anterior a Estasen i el comportament excursionista de l'un és diferent del de l'altre, cadascun d'ells ajustant-se a la manera de fer i al concepte de les èpoques respectives, encara que tots dos essent-ne precursors a casa nostra; i en difereix, també, perquè s'hi donen més dades sobre el conjunt del personatge, Juli Soler havent-se servit més de la ploma i havent publicat bon nombre de ressenyes al Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, dues coses que permeten una apreciació més ampla del biografat. Les ressenyes d'itineraris tornen a dominar una gran part de l'obra, tot i que ací les rutes sovintegen pel fons de les valls i per les collades, però algun cop també hi ha crestes i neus i canals «esfereïdores». Hi ha, tanmateix, uns aspectes distintament significatius: la guia de la Vall d'Aran, les excel·lències de Juli Soler com a fotògraf i el caminador per la terra plana, tan estimada, com a catalana, com les altres, encara que el màxim atractiu l'exercissin les de l'altura.

Amb la divulgació de les gestes acomplertes per aquests sis personatges: Fiter, Massó, Soler, Oliveres, Font i Estasen, Josep Iglésies proclama un homenatge palpitant a l'excursionisme pairal. Cadascuna amb el seu gran

relleu, aquestes figures són representatives d'unes etapes ben caracteritzades: els inicis romàntics, els trajectes amb cavalleries i —quan s'acabava el camí— amb guia i *porteur*, la grimpada abranda i lliure anterior als tecnicismes, la investigació científica i l'escalada i l'esquí amb les seves tècniques i els seus instruments. El cop d'ull atent i minuciós de Josep Iglésies a les activitats d'aquests homes singulars permet de classificar les obres com a biogràfiques, encara que només hi sigui estudiada una faceta de la vida de cadascun dels biografiats. Si haviem d'ésser rigorosos, les hauríem de qualificar de biografies fragmentàries, però agafant justament el fragment on es va concentrar la màxima força vital dels homes escollits. També podríem dir que l'aportació de Josep Iglésies és un complement important a la història de l'excursionisme que ell mateix ha escrit, i un tribut d'admiració a l'enfervoriment per uns ideals d'amor patriòtic manifestat per aquell anhel de descoberta del propi país.

Dos noms més que han prestigiats les investigacions geogràfiques han estat objecte d'atenció per part de Josep Iglésies: Pau Vila i mossèn Ramon Bataller. Iglésies va dedicar un article de benvinguda («Serra d'Or», gener, 1962) a Pau Vila, en ocasió del seu retorn al país al cap de més de vint anys d'exili. L'espai d'un article no pot encabir, és clar, una biografia, però conté un cop d'ull a l'obra feta a Catalunya per Pau Vila abans del 1939, i la duta a terme a Colòmbia i a Veneçuela durant l'absència. És una ullada a la trajectòria de l'excel·lent geògraf, on la referència a les dedicacions excursionistes es dona en esmentar, entre altres càrrecs, la presidència del Centre Excursionista de Catalunya. És cert que no es pot ésser geògraf sense haver trepitjat, cop i recop, el territori, però l'elecció per al càrrec suprem de l'entitat màxima de l'excursionisme català testimonia la vocació excursionista del gran estudiós de la ciència geogràfica.

Uns altres articles (revistes «Muntanya» i «Serra d'Or», novembre, 1963) són dedicats a mossèn Ramon Bataller a títol de necrologia. Són una ressenya de la tasca portada a terme pel sacerdot eminent en el camp de la geologia. Les seves activitats didàctiques, els càrrecs acadèmics per als quals fou nomenat, les col·laboracions en la divulgació cultural de la matèria en el coneixement de la qual excel·lia i les seves investigacions per a la determinació i classificació del subsòl i el món fòssil catalans, hi són enumerats amb detall. Tampoc no es tracta d'una biografia en el sentit estricte, però sí que constitueix un aplec de dades abundant i ordenat de la vida científica del clergue geòleg.

En un to diferent, que abraça la trajectòria excursionista i la de juriconsult, i vincula l'una amb l'altra amb una traça magistral, Josep Iglésies va dedicar unes pàgines antològiques a Francesc Maspons i Anglasell, un altre personatge egregi amb una obra jurídica prominent estretament enllaçada amb la terra i amb els romiatges que en possibiliten la coneixença, a les pàgines de «Serra d'Or» (juliol, 1962) i de «Vèrtex» (maig-juny i juliol-agost, 1973). El primer d'aquests articles, un homenatge arran del norantè aniversari del naixement de Maspons i Anglasell, analitza esquemàticament els diversos aspectes fonamentals de l'obra masponsiana i hi agafa relleu la bibliografia i la intervenció a la Societat de les Nacions. La faceta excursionista també hi és, però hi ocupa un espai reduït. Al segon, que és una necrologia extensa, tota l'activitat intel·lectual de Maspons i Anglasell s'entrellaça amb l'excursionisme. L'article constitueix una malla admirablement teixida perquè quedi manifesta l'íntima vinculació del jurista amb el practicant, i durant sis anys rector, de l'excursionisme. La pràctica muntanyenca de Maspons coincideix en el temps amb la dels altres biografiats i l'obra de Josep Iglésies a l'entorn

d'ell rebla la transcendència de l'amor a l'escorcoll de les essències de la terra en la recuperació del sentiment nacional de Catalunya.

Queda de tota evidència la gran contribució de Josep Iglésies encaminada a reunir i ordenar multitud de materials que expliquen les activitats d'uns homes significatius que l'ideal comú de conèixer a fons i de primera mà la terra amb la qual havien estat pastats va conduir per camins diversos, però convergents, al gran moviment que, sota el nom si fa no fa ambivalent d'excursionisme, en el fons sempre perfumat de romanticisme, va donar la primera gran empenta a la reaparició de la consciència nacional.

Un altre centre de l'interès de Josep Iglésies com a biògraf, tal com dèiem al començament, és el que gira a l'entorn de la investigació científica i les creacions erudites. El primer estudi que cronològicament emprèn en aquest sector és dedicat a Manuel Barba i Roca (1752-1822) en ocasió de publicar (Barcelona, 1964, Fundació Josep Massot i Palmés) la transcripció de dos treballs de l'il·lustre lletrat vilafranquí, exhumats de l'arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Iglésies recopila bon nombre de notícies que perfilen la imatge assenyada i pietosa de l'inquiet i patriarcal, honrat i lleial entusiasta dels estudis i progressos de l'agricultura i la mecànica que s'hi pot aplicar. Com és costum del nostre autor, rodeja el personatge estudiat d'una gran ambientació que il·lustra sobre la seva època i el territori dintre el qual transcorre la seva activitat.

L'any següent, fruit també dels escorcolls practicats als arxius de la Reial Acadèmia de Ciències, apareixen dues noves aportacions biogràfiques: Antoni Martí i Franquès i Francesc Salvà i Campillo (*Un moment estellar de la*

A l'Observatori Fabra (any 1967), el doctor Eduard Fontserè, meteoròleg de prestigi internacional, té a la seva esquerra al seu col·laborador i fill polític Josep Iglésies, i a la seva dreta al catedràtic de física, Dr. Ramon Jardí

ciència a Catalunya en el segle XVIII i *La contribució catalana al telègraf elèctric*. Rafael Dalmau, «Episodis de la Història», núms. 62 i 87). Tant el naturalista d'Altafulla com el barceloní divulgador de la vacuna antiveròlica i investigador del telègraf elèctric són estudiats amb deteniment. Com sempre en els treballs de Josep Iglésies, hi ha una abundància de notícies documentals sobre tot el que passava pel món en relació amb les matèries que són objecte de la dedicació dels personatges biografiats, i una abundància de noms il·lustres relacionats, en el cas de l'autodidacte altafullenc i del metge barceloní, amb la ciència que generava la passió investigadora de cadascun d'ells. El neguit que feia moure, a Catalunya, a darreries del segle XVIII, uns grups de gent docta conscient de la transcendència del progrés científic i de la necessitat d'experiments, queda reflectit amb força expressiva en aquests dos volums.

A la *Memoria sobre los principios químicos del arte de fabricar vidrio* (Barcelona, 1964), no es pot dir que hi hagi la biografia de Francesc de Dusay i de Marí, marquès de Monistrol d'Anoia, però conté notícies de la seva intervenció dintre la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona espargides per entre una magnífica descripció dels medis científics barcelonins de darreries del segle XVIII.

El personatge erudit estudiat per Josep Iglésies és el vallfogoní mossèn Ramon Corbella i Llobet. Li dedica un article inclòs al número de desembre de 1967 del «Butlletí del Centre Lleidatà de Barcelona», i incorporat, el 1975, a la tercera edició d'*Història de Vallfogona*, que va escriure el biografiat. Iglésies explica breument la joventut del seminarista de Vic que s'adscriu i gradua a les tropes carlines, i informa minuciosament sobre l'eclesiàstic resident al palau episcopal d'Osona, l'iniciador del Museu Episcopal, el recercador d'arxius, el panegirista de Vicenç Garcia i l'historiògraf. S'encara novament amb un personatge d'empenta i apassionadament enamorat de la seva terra. Un altre tonsurat que, a la seva manera, col·labora a la recuperació del patrimoni col·lectiu, i Iglésies n'exalta les virtuts i les inclinacions.

L'última col·laboració de la qual tenim notícia de Josep Iglésies dintre la línia de l'anàlisi de personatges eminents és l'article publicat a honor i enaltiment d'un altre sacerdot a *Miscel·lània Mossèn Muntanyola* (Vila-seca-Salou, 1974). És un article breu, basat en unes quantes anècdotes que esbossen un retrat espiritual en forma de meditació a l'entorn del clergue, del poeta i de l'home clarividient, recte i obstinat en la defensa de la llibertat, la fidelitat als evangelis i a la pròpia terra.

L'aportació, doncs, de Josep Iglésies a la bibliografia de caràcter biogràfic té un gruix considerable, tot i que aquest camp de la seva temàtica sigui relativament petit en comparació amb el volum que han pres, a les seves mans, altres matèries d'investigació i d'estudi. Ja hem vist que les seves figures han estat escollides en els diversos sectors del seu poble nadiu, de l'excursionisme, de la geografia, la ciència, l'art, l'erudició, la poesia i cal posar en relleu que en la majoria dels biografiats hi ha un sentiment vigorós, pràcticament vital, d'amor a una terra que els és comuna, i un anhel de col·laboració activa a la cultura d'aquesta terra, un anhel que enllaça aquella diversitat de llurs inclinacions i les fa convergir en una vocació superior de reconstrucció i enaltiment de l'esperit nacional de Catalunya. Aquest mateix cordó connecta biografiats i biògraf i per això dels treballs biogràfics de l'Iglésies emana una forta fragància d'aquell mateix embadaliment dinàmic per la terra que havia fet moure els músculs, la ploma i la inspiració d'un esbart d'homes il·lusionats, com l'Iglésies mateix, perquè es refermés i es magnifiqués la personalitat de la pàtria.